

Sygn. akt V KK 418/17

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie **B.P.**

skazanego z art. 284 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

w dniu 17 kwietnia 2018 r.

kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 18 kwietnia 2017 r., sygn. akt XVII Ka [...] /17,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego [...]

w P.

z dnia 24 lipca 2015 r., sygn. akt VIII K [...] /13

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. zwolnić skazanego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądzić od skazanego na rzecz oskarżyciela posiłkowego J.F. kwotę 720 (siedemset dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

J.F., oskarżyciel posiłkowy subsydiarny, oskarżył B.P. o to, że w marcu 2012 r. pobrał od J.F. kwotę 850,00 zł w celu zakupu drukarki i dostarczenia jej do gabinetu lekarskiego prowadzonego przez oskarżyciela, z której to kwoty oskarżony się nie rozliczył ani nie wydał oskarżycielowi zakupionej za nią drukarki, tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy [...] w P. wyrokiem z dnia 24 lipca 2015 r., sygn. akt VIII K [...] /13, uznał B.P. za winnego tego, że w marcu 2012 r. przywłaszczył powierzone mu na zakup drukarki pieniądze w kwocie 850,00 zł na szkodę J.F., tj. występku z art. 284 § 2 k.k. i za przestępstwo to na podstawie tego przepisu wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. w zw. z art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby 2 lat. Na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 k.k. i art. 72 § 2 k.k. zobowiązał oskarżonego do pisemnego przeproszenia pokrzywdzonego J.F. w terminie miesiąca od daty uprawomocnienia się wyroku oraz do naprawienia szkody powstałej w wyniku przestępstwa poprzez zapłacenie pokrzywdzonemu kwoty 850 zł w terminie roku od daty uprawomocnienia się wyroku. Nadto zwolnił oskarżonego od zapłaty kosztów sądowych.

Wyrok ten został zaskarżony przez prokuratora oraz przez obrońcę oskarżonego.

Oskarżyciel publiczny zaskarżył wyrok w całości na korzyść oskarżonego, zarzucając „błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść polegający na niesłusznym uznaniu, iż wyjaśnienia oskarżonego B.P. zasługują na wiarę jedynie częściowo, przy jednoczesnym uznaniu za pełnowartościowe zeznań świadka J.F., czego konsekwencją było jednoznaczne uznanie, iż oskarżony wyczerpał swoim zachowaniem znamiona czynu z art. 284 § 2 k.k., podczas gdy analiza całości zgromadzonego materiału dowodowego wskazuje na to, iż B.P. nie można w sposób niebudzący wątpliwości przypisać działania w zamiarze popełnienia czynu z art. 284 § 2 k.k.” Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Obrońca oskarżanego zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

„na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. obrazę przepisów prawa procesowego, tj. art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 14 § 1, 330 § 1 i 55 § 1 k.p.k., przez prowadzenie przez Sąd postępowania pomimo braku skargi uprawnionego oskarżyciela, co skutkowało błędnym wydaniem wyroku skazującego”. Nadto podniósł zarzut obrazę szeregu przepisów postępowania nie wskazując jednak, że mogła ona mieć wpływ

na treść orzeczenia oraz „ewentualnie” obraży przepisu prawa materialnego – art. 284 § 2 k.k. przez błędne zakwalifikowanie czynu z tego przepisu.

Podnosząc powyższe zarzuty, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy P. wyrokiem z dnia 24 lutego 2016 r., sygn. akt XVII Ka [...] /15, uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 440 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. umorzył postępowanie karne przeciwko B.P. W uzasadnieniu wskazał, że chociaż nie jest zasadny podniesiony przez obrońcę zarzut obraży art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., mający skutkować zaistnieniem bezwzględnej przyczyny uchylenia wyroku określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., to zachodzi taka przyczyna określona w pkt 11 tego artykułu. Wynika to z treści postanowienia Sądu Rejonowego [...] w P. z dnia 5 lipca 2013 r., uchylającego postanowienie prokuratora z dnia 25 lutego 2013 r. o umorzeniu dochodzenia w sprawie przywłaszczenia pieniędzy w kwocie 850 zł na szkodę J.F. Pisemne uzasadnienie Sądu było całkowicie odmienne w swej treści od zapadłego rozstrzygnięcia, bowiem wyraźnie wskazywało m.in., iż „zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie, (...) materiał dowodowy nie pozwolił jednoznacznie przesądzić o zamiarze przywłaszczenia drukarki (...), a spór między stronami w zakresie wzajemnych rozliczeń winien zostać rozstrzygnięty w toku postępowania cywilnego”. Sąd Rejonowy dostrzegłszy swój błąd, próbował go naprawić poprzez wydanie kolejnej błędnej decyzji o sprostowaniu postanowienia, później jednak na skutek złożonego przez pokrzywdzonego zażalenia uchylił własne postanowienie o sprostowaniu. Mając to na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że „wolą Sądu Rejonowego (...) było utrzymanie w mocy zaskarżonej decyzji prokuratora o umorzeniu dochodzenia, czyli zakończenie sprawy na etapie postępowania przygotowawczego. W zaistniałej sytuacji – mimo odmiennego rzeczywistego stanowiska Sądu, który jako jedyny był władny »zakończyć« postępowanie przygotowawcze, bądź wskazać jego dalszy kierunek – uznanie, iż w przedmiotowej sprawie uprawnione było ściganie B.P. pozostaje w sprzeczności z zasadą wyjątkowości i ściśle formalistycznego uregulowania dopuszczalności takiej formy oskarżenia.” Ostatecznie Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że

„obarczanie oskarżonego konsekwencjami pomyłki Sądu Rejonowego godziłoby w istotę praworządności i istotnie podważało zaufanie do wymiaru sprawiedliwości”, wobec niego należy naprawić negatywne skutki postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 5 lipca 2013 r. przez uznanie, że przedmiotowej sprawie zachodzi inna okoliczność wyłączająca ściganie (art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.). Skutkowało to uchyleniem zaskarżonego wyroku i umorzeniem postępowania.

Po rozpoznaniu kasacji pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 27 stycznia 2017 r., sygn. akt V KK [...] /16, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2017 r., sygn. akt XVII Ka [...] /17, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu I instancji. Ponadto zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu i zwolnił oskarżonego w całości od uiszczenia kosztów sądowych.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego B.P., zarzucając „zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., albowiem Sąd Okręgowy wydając zaskarżone orzeczenie nie uchylił wyroku sądu pierwszej instancji pomimo wystąpienia okoliczności wyłączających postępowanie”.

Podnosząc ten zarzut, obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu I instancji oraz umorzenie postępowania, ewentualnie o uchylenie wyroku i uniewinnienie oskarżonego ze względu na oczywistą niesłuszność skazania (art. 537 § 2 in fine k.p.k.). Jednocześnie wniósł o zwolnienie skazanego w całości od kosztów sądowych.

W odpowiedziach na kasację prokurator Prokuratury Rejonowej [...] w P. wniósł o uwzględnienie kasacji, zaś pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego o jej oddalenie w całości. Nadto pełnomocnik wystąpił o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz oskarżyciela subsydiarnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy skazanego B.P. jest bezzasadna w stopniu oczywistym, co skutkowało jej oddaleniem w trybie przewidzianym w art. 535 § 3 k.p.k., tj. na posiedzeniu bez udziału stron.

Wobec skazania B.P. na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania kasacja – stosownie do uregulowań zawartych w art. 523 § 2 i § 4 pkt 1 k.p.k. – musiała podnosić uchybienie wymienione w art. 439 k.p.k. Jak wskazano, tego uchybienia skarżący upatruje w braku skargi uprawnionego oskarżyciela, tj. naruszenia art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. Nie ulega jednak wątpliwości, że wymienione uchybienie nie miało miejsca.

Zarówno w apelacji, jak i w kasacji obrońca skazanego akcentował znaczenie dla wyrokowania w niniejszej sprawie wspomnianego postanowienia Sądu Rejonowego [...] w P. z dnia 5 lipca 2013 r. Orzeczenie to interpretował przez pryzmat jego uzasadnienia, dochodząc do wniosku, że „postępowanie karne przeciwko B.P. zostało zainicjowane subsydiarnym aktem oskarżenia, wniesionym na skutek pomyłki Sądu Rejonowego”, który sentencję zrehabilitował w sposób odbiegający od zamierzonego rozstrzygnięcia. Zdaniem skarżącego, taki stan rzeczy czynił niedopuszczalnym prowadzenie postępowania, a wniesienie przez oskarżyciela subsydiarnego aktu oskarżenia nie zmieniało faktu, że toczyło się ono przy braku skargi uprawnionego oskarżyciela. Pogląd ten nie jest trafny.

Brak skargi uprawnionego oskarżyciela w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. - na który powołuje się skarżący - wchodzi w grę tylko w toku sądowego stadium procesu i w odniesieniu do osoby, która swoją skargą zainicjowała postępowanie główne, pomimo że nie była do tego uprawniona lub orzeczono o czynie nieobjętym zarzutem aktu oskarżenia. Dotyczy zatem dwóch rodzajów sytuacji; pierwszej - gdy osoba nie miała żadnej legitymacji do wystąpienia z oskarżeniem, drugiej – w niniejszej sprawie niebędącej przedmiotem rozważań – gdy czyn przypisany jest nietożsamy z czynem zarzuconym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2016 r., IV KK 52/16, Lex nr 2056887).

W rozpoznawanej sprawie nie ulega wątpliwości, że pokrzywdzony J.F. skorzystał z przysługującego mu na mocy art. 55 k.p.k. prawa i złożył do właściwego sądu subsydiarny akt oskarżenia przeciwko B.P. W takim razie pogląd

skarżącego, iż sąd orzekł przy braku skargi uprawnionego oskarżyciela jest w sposób oczywisty błędny. W tej materii dwukrotnie zajął stanowisko Sąd Okręgowy, który nawet wydając orzeczenie o uchyleniu wyroku Sądu I instancji uznał, że nie ma warunków, by zgodnie z wnioskiem apelacji uczynić to na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. Słusznie przy tym wskazał, odnosząc się do postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 5 lipca 2013 r., że wiążąca jest część rozstrzygająca decyzji, a nie jej uzasadnienie. Zostało to powtórzone w uzasadnieniu zaskarżonego kasacją wyroku. Sąd odwoławczy i tym razem podkreślił, że rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego [...] w P. z dnia 5 lipca 2013 r., wydane wskutek zaskarżenia pierwszej decyzji prokuratora o umorzeniu postępowania, nie było wolne od błędu, to jednak brzmienie części rozstrzygającej tegoż postanowienia nie budzi wątpliwości i otworzyło pokrzywdzonemu drogę, przy spełnieniu pozostałych przesłanek, do wniesienia skargi subsydiarnej. Trafnie Sąd *ad quem* zwrócił nadto uwagę, że orzekający w sprawie V KK 286/16 Sąd Najwyższy, nie podzielając stanowiska Sądu Okręgowego co do zaistnienia przeszkody procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., nie stwierdził też istnienia innej przesłanki, która nakazywałaby umorzyć postępowanie, a więc i z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. Miał przy tym w polu widzenia, że w apelacji od wyroku Sądu I instancji obrońca, twierdząc, że ta przesłanka zachodzi, sygnalizował istnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

W odpowiedzi na kasację te realia sprawy zbagatelizował prokurator wywodząc, że „w niniejszej sprawie formalną drogę do złożenia subsydiarnego aktu oskarżenia otworzyło postanowienie Sądu I instancji, które nie odzwierciedlało rzeczywistej intencji Sądu”. To stwierdzenie zawiera też pogląd, że wymienione postanowienie jednak dało pokrzywdzonemu możliwość wniesienia aktu oskarżenia. Natomiast gdy chodzi o twierdzenie prokuratora, że wobec niezachowania sprawiedliwości proceduralnej wyrok skazujący B.P. jest rażąco niesprawiedliwy, to należy stwierdzić, że słusznie pogląd ten odrzucił Sąd Najwyższy, czemu dał wyraz w uzasadnieniu postanowienia V KK 286/16. Nie sposób też mówić o rażącej niesprawiedliwości wyroku w sytuacji, gdy bez naruszenia reguł oceny dowodów Sąd orzekający uznał, czyniąc w ten sposób zadość sprawiedliwości materialnej, że B.P. dopuścił się przestępstwa na szkodę oskarżyciela posiłkowego. Treść

uzasadnienia zaskarżonego kasacją wyroku przeczy również twierdzeniu prokuratora, że Sąd odwoławczy „nie zbadał czy spełnione są warunki procesu określone w art. 17 § 1 k.p.k., a zwłaszcza warunek, o którym mowa w art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., tj. brak skargi uprawnionego oskarżyciela”.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w pkt 1 postanowienia.

Trudna sytuacja materialna skazanego przemawiała za zwolnieniem go na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. od zapłaty kosztów sądowych postępowania kasacyjnego. W uwzględnieniu wniosku pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego należało jednak zasądzić od skazanego na rzecz oskarżyciela koszty zastępstwa procesowego. Określono je zgodnie z § 11 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.) uznając, że powinny być w stawce przewidzianej dla opinii o braku podstaw do wniesienia kasacji.